

Det internationella samvetsfördraget

En global konvention om trosövertygelser och samvetsfrihet

Vi lever i en både löftesrik och farofylld tid, då global samhörighet i dess olika former når en tidigare oöverträffad hastighet, skala och omfattning världen över. I stark vetskap om detta utfärdar vi och undertecknar detta fördrag för att möta en världsomfattande utmaning, vars lösning kommer att bli avgörande för civilisationen och människans utveckling. Det innebär att vi tar upp de akuta problem som uppstår med utmaningen att ”leva med våra djupaste skillnader”, när dessa skillnader inbegriper centrala övertygelser, livsåskådningar och livsstilar, och när de allt mer återfinns inom enskilda samhällen, nationer och civilisationer.

Vårt syfte är att lägga fram en vision om de rättigheter, det ansvar och den respekt som ska vara grunden för en civiliserad och kosmopolitisk ”global offentlighet”, och hjärtats vanor för både dem som är ”världsmedborgare” och dem som är patrioter i sina egna länder. På så sätt lyfter vi fram idealet med en ”god värld” och därmed en global civilisation framför globala kaoskrafter.

Inledning

Eftersom ett grundläggande kännetecken av vårt mänskliga liv är den karakteristiska strävan efter mening och tillhörighet,

Eftersom denna strävan efter mening och tillhörighet för de flesta människor under den största delen av historien, och

än idag, har tillfredsställts genom grundläggande trosuppfattningar och livsåskådningar, oavsett övernaturliga eller sekulära, transcendentala eller naturalistiska,

Eftersom religiösa och naturalistiska trosuppfattningar och livsåskådningar har inspirerat några av de bästa och några av de värsta mänskliga attityder och beteenden genom historien – bland de värsta, fruktansvärda exempel i form av fördomar, hat, konflikt, förföljelse, censur, förtryck, brott mot mänskligheten och folkmord som fläckar ner mänsklighetens historia,

Eftersom utmaningen att leva med våra djupaste skillnader har lyfts upp till en ny nivå av intensitet i den moderna globala tidsåldern, på grund av strömningarna av människor och idéer och i synnerhet påverkan genom media, resande och folkförflyttningar, så att det nu sägs att ”alla finns överallt” och att olika trosuppfattningar och livsåskådningar både är i konstant kontakt med och beroende av varandra,

Eftersom världen just nu bevittnar två motsatta trender – dels att religioner återupplivas och får ett växande politiskt inflytande, med risken att man försöker upprätthålla en religions dominans på bekostnad av andra; dels att naturalistiska livsåskådningar sprider sig, med den lika stora risken att alla religioner utesluts från det offentliga livet och favoriserar en exklusiv form av icke-religiös livsåskåd-

ning – och till följd av detta uppvisar många av de traditionella förhållandena mellan religion och offentligt liv, tecken på att vara ansträngda och i behov av omförhandling,

Eftersom de många trenderna i den avancerade moderna tidsåldern – till exempel globala kommunikationer, migrationer, multikulturell mångfald och vetenskapliga och teknologiska revolutioner – visar på att etiska tvistefrågor sannolikt kommer att öka och inte minska, och det därför krävs tydliga värden och kloka lösningar som står över konflikterna mellan religioner och icke-religiösa livsåskådningar,

Eftersom det finns en allvarlig medvetenhet om det förfärliga skräckscenariot där massförstörelsevapen hamnar i händerna på våldsamma extremister,

Eftersom det finns ledare och människor i världen som antingen i teorin eller i praktiken fortfarande förnekar att de mänskliga rättigheterna är universella och lika för alla människor,

Eftersom idén om det ”offentliga forumet”, där medborgarna kan sammanstråla för att överväga och ta beslut i frågor om det gemensamma offentliga livet, länge har varit dyrbar och viktig för människor som värdesätter frihet och önskan att ta ansvar för sina egna liv och politiska göromål,

Eftersom moderna globala kommunikationsmedel, framför allt Internet, har vidgat uppfattningen om det offentliga livet och skapat möjlighet till en framväxande ”global offentlighet”,

Eftersom grundläggande trosuppfattningar av alla slag har en primär och positiv roll i de olika rörelser och organisationer som representerar det spirande civilsamhället världen över,

Eftersom människovärde, rättvisa och ordning är de nödvändiga grundvalarna för fria och fredliga samhällen,

Eftersom mänsklighetens historia är en historia om konflikten mellan Rättighet och Makt, och mellan Förnuft och Samvete på ena sidan och Styrka och Intresse på den andra,

Eftersom den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna har blivit den mest inflytelserika rättighetsförklaringen i människans historia, och därmed den största auktoriteten för förnuft och samvete i rättigheternas tidsålder och i människans långa kamp för att uppnå frihet, rättvisa och fred på jorden,

Förklaring

Därför lägger vi fram följande förklaringar om samvetsfrihet, trosövertygelser, respekt och fred på jorden, som ett tillägg och oreserverat stöd för FN:s *allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna* (FN:s generalförsamling, Paris, december 1948), och i synnerhet som stöd för artikel 18 i *FN:s allmänna förklaring*, där det står: ”Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innebär frihet att byta religion och trosuppfattning och att, ensam eller i gemenskap med andra, offentligen eller enskilt, utöva sin religion eller trosuppfattning genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor.”

Grundläggande frihet

Artikel 1: Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, som tillsammans kan beskrivas som religions- och övertygelsefrihet, är en dyrbar, grundläggande och omistlig mänsklig rättighet – rätten att anta, behålla, fritt utöva, dela med sig av eller byta trosövertygelse, enbart i enlighet med sitt eget samvetes bud och obero-

ende av all påverkan utifrån, i synnerhet statlig kontroll. Denna frihet inkluderar alla grundläggande trosuppfattningar och livsåskådningar, oavsett övernaturliga eller sekulära, transcendentala eller naturalistiska.

Medfödd tillhörighetsrätt

Artikel 2: Denna rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet är inneboende i mänskligheten och har sina rötter i varje människas okränkbara värde, i synnerhet i fråga om förnuft och samvete. Som medfödd tillhörighetsrätt är samvetsfrihet en likvärdig rättighet för alla människor, oavsett religion, kön, etnisk tillhörighet, klass, språk, politisk eller annan åsikt, eller nationalitet, och oavsett eventuellt mentalt och fysiskt funktionshinder och eventuell social, ekonomisk eller utbildningsmässig brist. Samvetsfrihet är en rätt för troende, inte för trosuppfattningar, och ett skydd för människor snarare än för idéer.

Oberoende av regeringar och majoriteter

Artikel 3: Eftersom tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet är en rättighet som är inneboende i mänskligheten och människovärdet, är den i slutändan inte beroende av vetenskapliga upptäckter, statens och dess ämbetspersoners gillande eller de omväxlande majoritetsåsikterna. Regeringar och styrande har därför inte rätt att bevilja eller avslå rätten, utan tvärtom ett ansvar att garantera och värna den. Mänskliga rättigheter är ett skydd mot alla olämpliga ingripanden och kontroller gentemot den mänskliga personen.

Integrerad och nödvändig

Artikel 4: Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet är bland de tidigast erkända av de mänskliga rättigheterna, och en primär och nödvändig mänsklig rättighet

som är integrerad i och en förutsättning för andra grundläggande rättigheter och får inte separeras från dessa. Precis som rätten till mötesfrihet förutsätter och kräver rätten till yttrandefrihet, så förutsätter och kräver rätten till yttrandefrihet också rätten till samvetsfrihet. Samvetsfrihet, eller religions- eller trosövertygelsefrihet, är därför mycket mer än frihet för religiösa: det är en grundläggande rättighet för alla människor. Även om det finns olika system för att skydda mänskliga rättigheter, finns det inga alternativa system för mänskliga rättigheter, utan ett likvärdigt och allmängiltigt system med rättigheter för alla människor och hela världen. Utan respekt för rättigheter blir människovärdet lidande. Utan respekt för människovärdet kan det inte finnas någon rättvisa. Och utan respekt för rättvisa kan det inte bli någon sann och varaktig fred på jorden.

Måttstock för frihet

Artikel 5: Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, eller religions- och trosövertygelsefrihet, skyddar olika aspekter av religions- övertygelsefriheten som är integrerade, sammankopplade och nödvändiga för att fullständigt förstå begreppet frihet. Om ett samhälle skyddar alla dessa aspekter av frihet för människor av alla trosuppfattningar och utan trosuppfattning, kan det anses vara fritt och rättvist, för frihet är även en aspekt av social rättvisa. Om ett samhälle däremot vägrar att skydda samtliga eller någon av dessa aspekter av frihet, förverkar det sitt anspråk på att vara fritt och rättvist.

Dubbelt skydd

Artikel 6: Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet hör till de medborgerliga och politiska rättigheter som räknas upp i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, men de får inte

separeras från de sociala och ekonomiska rättigheter som också räknas upp. Båda dessa grupper fullföljer de grundläggande kraven för rättvisa och fria samhällen. Den förstnämnda rätten skyddar den enskilda människans värde och frihet, medan den sistnämnda skyddar solidariteten och rättvisan i det mänskliga samhället.

Samhällets grund

Artikel 7: Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet är grundläggande för både samhällen och individer, eftersom den fungerar både som skydd för enskilda medborgare och som förutsättning för att ordna förhållandet mellan religioner, ideologier och offentligt liv. Detta är särskilt viktigt i dagens värld, där pluralism gör religions- och övertygelsefrihet mer nödvändigt på samma sätt som religions- och övertygelsefrihet gör pluralism mer sannolikt.

Ovillkorlig

Artikel 8: Rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet är absolut och obegränsad när det gäller trosövertygelse, men inte när det gäller utövning. Ingen människa ska därför drabbas av diskriminering, förföljelse, straff, fängelse eller döden på grund av trosuppfattningar som andra inte håller med om. När det gäller utövning är denna rättighet begränsad på grund av samma rättigheter hos andra, som utövningsformerna kolliderar med. Alla begränsningar av religions- eller trosövertygelsefriheten är emellertid undantagsfall, som kräver restriktiva villkor föreskrivna i internationella instrument som till exempel *Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*. Att ta hänsyn till rättigheter och ansvar för varje medborgare och det gemensamma bästa är en ständig utma-

ning för samhällen som vill vara båda rättvisa och fria.

Rättigheter och ansvar

Artikel 9: Rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, eller religions- och övertygelsefrihet, innebär en plikt såväl som en rättighet, en skyldighet och inte bara ett berättigande, eftersom en rättighet för en person automatiskt är en rättighet för en annan och ett ansvar för båda. Alla medborgare är ansvariga för alla andra medborgares frihet, precis som andra är ansvariga för deras. Ett samhälle är bara så rättvist och fritt som det respekterar denna rättighet, i synnerhet mot trosuppfattningar tillhörande dess minsta minoriteter och minst populära gemenskaper.

Gyllene regeln

Artikel 10: Principen att rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet är omistlig och lika för alla utgör den allmänna Gyllene regeln för religions- och övertygelsefrihet, och understryker vikten av att rättigheter är allmängiltiga i olika samhällen och nationer. Det finns inga rättigheter som är exklusiva för någon privilegierad religion, livsåskådning eller grupp. Varje anspråk på rättigheter i fråga om trosövertygelse, oavsett om det gäller frihet att tro, utöva andakt, bygga platser för andakt, eller omvända andra, kräver automatiskt att de som gör anspråket själva erbjuder samma rättighet till alla människor med andra trosövertygelser.

Rättigheterna för troende i sammanlutning

Artikel 11: Rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet gäller inte bara individer, utan även individer i gemenskap med andra, som sluter sig sam-

man med trosövertygelse som grund. Alla människor värdesätter de rättigheter som ingår i hans/hennes person som enskild individ. På samma sätt värdesätter alla människor medlemskap i familjer, föreningar, religiösa grupper och andra djupgående anslutningar som är nödvändiga för kulturen. Rättigheterna för människor i sammanslutning är lika meningsfulla och betydande som de rättigheter vi åtnjuter som individer.

Inget trossamfund har rättigheter som överskrider något annat samfund, men rättigheterna till tanke, samvete och religion är rättigheter för både individer och individer i en gemenskap, eftersom trosövertygelse är både ett individuellt instämmande och en utövning i en sammanslutning. Därför måste religiösa grupper vara fria att styra sina inre angelägenheter, fria från ingripanden från makthavare eller utomstående, när det gäller lärosats, etik, val av ledare, utformning av organisationsform, antagning och uteslutning av medlemmar samt organisationens eller samfundets framtida inriktning.

Inte bara en enda lösning

Artikel 12: Varje gemenskap, nation eller civilisation är fri att utforma sin egen unika lösning på relationen mellan religioner, livsåskådningar och offentligt liv, och kommer göra det naturligt med hänsyn till sin egen historia och kultur. Det finns därför ingen enskild, enhetlig lösning som ska godkännas av alla eller åläggas alla. Men samtidigt ska de olika lokala lösningarna för religion och offentligt liv inbegripa de gemensamma allmänna rättigheterna och principerna som utmärker alla de folk som respekterar rättigheter. Utefter hur de lyckas eller misslyckas med att erkänna och införa dessa rättigheter i sin lokala situation, kan

gemenskaper, nationer och civilisationer bedömas som mer eller mindre rättvisa och mer eller mindre fria.

Varning för felaktig ordning

Artikel 13: En oneklig lärdom av historien är att det största hotet mot samvetsfriheten är när förhållandet mellan religion och regering blir tvingande och förtryckande mot dem som inte delar de officiella åsikterna. Detta inträffar särskilt när de styrande använder en grundläggande trosuppfattning som täckmantel, eller när en grundläggande trosuppfattning använder styret för att tvinga samvetet och framtvinga trosuppfattningar. Detta problem kvarstår idag när religionstester används för att förbjuda uttryckssätt eller utestänga enskilda personer från politiska uppdrag, eller när även måttliga former av religiösa eller sekulära lösningar förnekar eller inskränker rättigheterna för de personer inom samhället som har annorlunda trosuppfattningar och livsåskådningar, eller när en stat använder lagar och åtgärder för att diskriminera religiösa minoriteter.

Värdet av olikheter

Artikel 14: Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet innebär att det i den mänskliga mångfalden ligger både ett värde med skillnader och en fara med olikheter. Dock finns det alltid ett ansvar för att hitta gemensam mark och överbrygga skillnaderna utan att kompromissa med de skillnader som har betydelse. Om den respekteras och hanteras på rätt sätt, är mångfald utifrån värdet av skillnader något positivt, som kan leda till rikedom, styrka och harmoni i samhället istället för konflikt, svaghet och splittring. När ett samhälle eller ett land däremot talar om harmoni och mångfald utan att ta hänsyn till religions- och övertygel-

sefrihet, är det en motsägelse som är politiskt ohållbar i de globala rättigheternas tidsålder.

Ofrånkomliga skillnader

Artikel 15: Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet innebär att det finns ett förmånligt värde, men samtidigt också en bestämd avgränsning, när man arbetar med att söka enhet och försoning genom dialog och samarbete mellan religioner och livsåskådningar. I slutändan är de avgörande skillnaderna mellan världens grundläggande trosuppfattningar slutgiltiga och ofrånkomliga – och dessa skillnader är viktiga för både enskilda människor och för samhällen och civilisationer. Detta realistiska erkännande av dialogens gränser har sin grund i de begränsningar som blir följderna av att vara djupt hänförena sina sanningsanspråk. Religions- och övertygelsefrihet är friheten att vara trogen de trosövertygelser där individer och gemenskaper tror utifrån sitt samvetes bud.

Civiliserad offentlighet

Artikel 16: Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihetens offentliga ställning i en värld präglad av djup mångfald uppnås bäst genom visionen om en kosmopolitisk och civiliserad offentlighet – en offentlighet där människor av alla trosövertygelser, religiösa och naturalistiska, är fria att delta och engagera allmänheten utifrån sin tro, men alltid inom en dubbel ram: för det första enligt den lagstiftning som respekterar alla mänskliga rättigheter, i synnerhet samvetsfriheten, och inte gör någon skillnad mellan människor utifrån deras trosuppfattningar, och för det andra i enlighet med en fri överenskommelse som specificerar vad varje person uppfattar som rättvist och fritt även för alla andra, och därmed även de plik-

ter som blir följderna av att leva med de stora skillnaderna hos andra.

Samtal för det gemensamma bästa

Artikel 17: Till de ansvar och plikter som krävs av medborgarna i fråga om deras respekt för tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, hör att engagera sig i offentligt samtal om det gemensamma bästa, och att erkänna att övertygande har ersatt tvång i den offentliga debatten. I synnerhet behöver människor som engagerar sig i det offentliga livet en vilja att lyssna på andra, och förmåga att övertygga andra med ordalag som är tillgängliga och övertygande för dessa – alltid med uppfattningen att det är övertygandet som överbryggat klyftan mellan personliga trosuppfattningar och det gemensamma bästa, och att ju mer mångsidigt ett samhälle är, desto mer övertygande måste individer och grupper vara om de vill att deras åsikter ska få framgång i det offentliga livet.

Fredsartiklar

Artikel 18: Denna modell för en civiliserad offentlighet får sin enhet genom fredsartiklar snarare än trosartiklar. Utifrån fredsartiklar formas enheten genom ett ramverk av gemensamma rättigheter, ansvar och respekt, där varje trosövertygelse och livsåskådning är fri att vara trogen sina egna trosuppfattningar och moraliska visioner, men även kan avvika från och leva fredligt ihop med skillnaderna hos andra. Det är viktigt att modellen för en civiliserad offentlighet inte är inriktad på en enhet baserad på trosartiklar. Värdet av olikheter och den mänskliga mångfalden innebär att det aldrig går att uppnå enhet genom att söka efter den minsta gemensamma nämnarens religiösa enhet eller genom interreligiös dialog.

Civilsamhället

Artikel 19: Denna förklaring av rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, liksom den åtföljande visionen om en civiliserad offentlighet, är avgörande för att civilsamhället ska blomstra. När enskilda samhällen och hela världen börjar frodas genom energin och hängivenheten hos medborgare som engagerar sig i en mängd frivilliga och icke-statliga organisationer, är det nödvändigt att de har frihet att uttrycka sina moraliska visioner i sina självvalda kanaler för frivilligarbete, filantropi, reformer och socialt entreprenörskap. En civiliserad offentlighet är därför nödvändig för ett välmående civilsamhälle, precis som ett välmående civilsamhälle är viktigt för att vårda en civiliserad offentlighet.

Fred genom rättvisa

Artikel 20: Detta fördrag för rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet förutsätter att fred är mer än bara frånvaron av konflikt, och att fred genom rättvisa och det kloka ordnandet av religion och offentligt liv alltid är bättre än fred genom seger och vapenmakt. En genomförbar och bestående fred är inte utopisk, och innebär inte att man föreställer sig ett slut på all tyranni och den slutliga fredens ankomst till jorden. De mänskliga ägodelarna rättvisa och frihet är alltid svårvunna och kostar alltid att upprätthålla, men fred som inrättas genom rättvisa är den enda freden som är en sann grund för mänskligt välbefinnande.

Utmaning till de religiösa

Artikel 21: Rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, liksom den moderna religiösa mångfaldens verklighet, och ansvaret för en civiliserad offentlighet, utgör alla en särskild utmaning för

det traditionella förhållandet med etablerade religioner eller monopolreligioner. Vi lever i en tid då färre och färre länder domineras av bara en religion eller livsåskådning, och alla världens trosuppfattningar finns antingen närvarande eller tillgängliga överallt. Bland de största utmaningarna för traditionella religiöst troende personer är att medge religionernas övertramp och ibland ondska, att erkänna rättigheterna för andra religiöst troende, och att på samma sätt visa hänsyn för rättigheterna hos de allt fler människor som är icke-religiösa i sin livsåskådning och sin grundläggande trosuppfattning.

Utmaning till de sekulära

Artikel 22: Samma rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, liksom samma verklighet i form av nutida mångfald, och samma ansvar för en civiliserad offentlighet, utgör alla en lika grundläggande utmaning för dem som följer en strikt sekulär livsåskådning, liksom för idén om ett strikt sekulärt offentligt liv där religion är utestängd från offentlig diskussion och engagemang. Bland de stora utmaningarna för dessa sekulära är att medge den roll som exklusiva former av sekularism har haft i många av världens sentida förtryck och massakrer, att inse att sekulariseringsprocessen inte alltid är oundviklig eller framåtsträvande, och ett lämpligt erkännande av religiösa människors rättigheter i det offentliga livet. Att förneka detta är icke-liberalt, orättvist och en allvarlig försämring av civilsamhället.

Bara ett första steg

Artikel 23: Denna förklaring av rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet är grundläggande och nödvändig, men den är bara det första steget mot att vidareutveckla religions- och övertygelse-

frihet i rättvisa och fria samhällen. Som en form av moralisk vädjan måste den alltid följas av ett andra steg – rättslig implementering av samma rättigheter i nationell och internationell lagstiftning – och sedan av ett tredje steg: att genom medborgerlig utbildning och vidareförmedling odla de sedvänjor som ensamma gör så att respekten för rättigheter och ansvar kan föras vidare från en generation till nästa. Alla tre stegen behövs för att ett samhälle, eller hela världen, ska kunna uppnå ett genuint och bestående mått av rättvisa och frihet.

Pågående frågor

Artikel 24: Som man kan se på *Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheternas historia*, har dess kraftiga inflytande för att driva på rättigheternas tidsålder gått hand i hand med bestående frågor och kritik. I synnerhet har det funnits ständiga ifrågasättanden av grunden för påståendena i förklaringen, hur allmängiltiga dess anspråk kan sägas vara, samt hur långt den sträcker sig och hur mycket den omfattar – och därmed ”rätten till dess rättigheter”. Eftersom människors filosofier kommer och går, och mänskliga rättigheter upprepade gånger missbrukas uppsåtligt av vissa makthavare, kommer sådana ifrågasättanden alltid att finnas och kommer alltid att behöva en stabil respons, även från förespråkare av detta fördrag, och i synnerhet när det gäller ifrågasättandet av allmängiltigheten.

Anspråk på allmängiltighet

Artikel 25: *Det internationella samvetsfördraget* hävdar sitt anspråk på allmängiltighet när det gäller omfattning, men inte när det gäller hur det efterlevs. Det är allmängiltigt på så sätt att den bygger på alla människors värde och jämlikhet, och

det är riktat till alla världens medborgare, på alla de medborgares vägnar som respekterar rättigheter i dagens värld. Vi gör denna förklaring med fullständig insikt om att det är omöjligt att tala från *ingenstans*, och att det är osammanhängande att tala från *överallt*. Vi talar från *någonstans*, och i vår egen tid, men i den säkra övertygelsen att dessa förklaringar, som överenskommit av människor från många traditioner och perspektiv, är allmängiltiga påståenden som talar till och för alla människor över alla kontinenter och alla århundraden – även till dem som nu motsätter sig att de mänskliga rättigheterna är lika och allmängiltiga för alla.

Varaktiga hinder

Artikel 26: Alla förklaringar om mänskliga rättigheter träffar på varaktiga hinder, framför allt den mänskliga naturens verklighet och mänsklighetens skevhet. Precis som *Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* har drivit på rättvisans sak när den stått inför avsiktliga, skändliga, systematiska och fortsatta angrepp på de mänskliga rättigheterna, så erkänner vi öppet att detta fördrag kommer att möta liknande utmaningar och motstånd. Problem som försummelse, glömska, hyckleri, medvetna överträdelser och kriminella missbruk av människovärdet och människans rättigheter ska både emotses och motarbetas. Sådana överträdelser gör de rättigheter som anges här långt ifrån ogiltiga, utan betonar deras karaktär och betydelse.

De första och bästa principerna

Artikel 27: Detta fördrag om rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet startar och framskrider genom att hänsyn tas till de grundläggande första principerna. Det står därför i stark kontrast till andra inställningar till att lösa

problem präglade av religiös konflikt, som alltid kommer att visa sig otillräckliga eller farliga, eftersom de ignorerar eller förbigår den primära rätten till samvetsfrihet och det faktum att samvetsfrihet är ett skydd för troende, tvivlare och skeptiker men inte för trosuppfattningar.

Två sådana felaktiga inställningar är särskilt vanliga. För det första ser en del personer tolerans som attityden hos dem som inte tror på någonting, och som frukten av likgiltighet mot trosövertygelser. För det andra tror vissa personer att det är i sig intolerant att säga emot och kritisera andra trosuppfattningar. Svaret på detta är att en diskurs om andras grundläggande trosuppfattningar måste vara respektfull, men mycket kritik och många karikatyrer är inte "hädelse" eller "förtal". Det måste finnas ett åtagande för att samvetsfriheten och religions- och övertygelsefriheten ska vara lika för alla. Som alla mänskliga rättigheter är tankefriheten, samvetsfriheten och religionsfriheten en rättighet för alla människor utan undantag. Det kan inte finnas mänskliga rättigheter för vissa men inte för andra.

Alla tillvägagångssätt som ignorerar hur betydelsefulla grundläggande trosuppfattningar är i tillvaron och som ignorerar religions- och övertygelsefrihetens primära plats, med dess rättigheter, ansvar och respekt, är otillräckliga för att korrekt kunna försvara rättvisa och frihet. Än värre är att sådana felaktiga tillvägagångssätt även kan vara farliga, eftersom antingen deras motiv eller deras oavsiktliga effekt är att gynna en religion eller livsåskådning på bekostnad av andra, och därmed underminera likvärdigheten och allmängiltigheten hos rätten till samvetsfrihet på ett annat sätt. Det är aldrig till fördel för de mänskliga rättigheterna när särskilt skydd för vissa människor blir till förtryck eller diskrimine-

ring för andra. Så är inte heller fallet när lagen används för att ge ett skydd åt en viss trosuppfattning som är till skada för individer som inte tagit till sig den trosuppfattningen.

Draghjälp för morgondagen

Artikel 28: Rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, liksom visionen om en kosmopolitiskt och civiliserad global offentlighet är en viktig draghjälp och föregångare för att förebygga globalt kaos och gå mot en global styrning av morgondagens civilisation. Allt eftersom globaliseringen har gått framåt och sammankopplingen mellan människor har ökat, har det blivit tydligt att de globala kommunikationerna och den globala ekonomin har kommit långt före den globala politiken. Vad global styrning innebär i framtiden är ännu inte tydligt. Men om världen ska respektera både mångfald och allmängiltighet, och rättvisa är att stärka friheten i strävan efter fred, då är en kosmopolitisk och civiliserad offentlighet ett nödvändigt steg mot den globala styrning som kommer.

Inget sista ord

Artikel 29: Tidens bistra dom mot all mänsklig strävan är "Detta ska också förgå", vilket innebär att de klokaste och mest välmenande lösningarna för religion och offentligt liv inte är mer än de bästa så här långt. Vi erkänner därför ödmjukt att detta fördrag varken är perfekt, slutgiltigt eller godtaget av alla. Det utgör vår bästa nuvarande bedömning när det gäller rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet och dess plats i vår värld. Men det är alltid öppet för kommande generationer att förbättra och vidareutveckla dessa påståenden, då syftet alltid är att bygga samhällen som är ännu friare och rättvisare, och därmed mer

gynnsamma för den högsta mänskliga blomstringen och skapandet av en god värld.

Slutsats

Slutsatsen är att vi utfärdar *Det internationella samvetsfördraget* med den starka förhoppningen att det, precis som *Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna*, kommer att föra vidare tankefriheten, samvetsfriheten och religionsfrihetens sak för människor av alla trosövertygelser, religiösa eller naturalistiska. Våra uttalade mål med fördraget är tre:

för det första att det ska vara en ledstjärna som uttrycker de högsta mänskliga förhoppningarna om tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet,

för det andra att det ska vara en måttstock som gör det möjligt att på det mest noggranna sättet bedöma den tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet som samhällen, länder och civilisationer har åstadkommit hittills,

för det tredje att det ska vara ett utkast som gör det möjligt att på det mest praktiska sättet införa tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet i både lagstiftning och medborgerlig utbildning.

Sammanfattningsvis är *Det internationella samvetsfördraget* en reaktion på en viktig och undviklig del av vår tids löften och faror. Endast genom att tillämpa dessa påståenden klokt och modigt kan mänskligheten vända faran med olikheterna mellan grundläggande trosuppfattningar, till ett värde av skillnader som kan göra världen säkrare för mångfalden.

Specialrekommendation

”*Det internationella samvetsfördraget*” är ett kraftfullt dokument. Jag uppskattar dess enorma potential att inspirera till praktiskt engagemang för tankefrihet, samvetsfrihet och religions- eller trosfri-

het, och bidra till en bättre förståelse av mänskliga rättigheter i allmänhet. I samma anda som i *Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna*, understryker fördraget att religions- eller trosfriheten är allmängiltig som en ofrånkomlig del av en helhetsinriktad agenda för mänskliga rättigheter, där civila, politiska, ekonomisk, sociala och kulturella rättigheter ömsesidigt kan stärka varandra.

Mot bakgrund av den auktoritarianism som finns i många delar av världen, tydliggör fördraget att erkännande av vars och ens religions- eller trosfrihet aldrig får misstolkas som en handling av ren politisk tolerans eller ens statlig barmhärtighet. Snarare har religions- eller trosfrihet, då den bygger på alla människors inneboende värdighet, rangen av en omistlig allmän mänsklig rättighet som därmed kräver villkorlös respekt. För att citera de starka orden i fördraget: ”*Regeringar och styrande har därför inte rätt att bevilja eller avslå rätten, utan tvärtom ett ansvar att garantera och värna den.*”

I fördraget betonas dessutom att respekten för religions- eller trosfrihet går långt bortom den privata sfären, genom att den bidrar till framväxten av en ”global offentlighet” där den mångfald av djupa övertygelser som finns – religiösa eller icke-religiösa, nya eller traditionella – kan visa sig på ett rättvist och inkluderande sätt. Det vore därför alltför trångsynt att anta att religions- eller trosfrihet är en rättighet bara för dem som anser sig själv religiöst hängivna i traditionell mening.

Som påpekas i fördraget har rätten till religions- eller trosfrihet ett stort tillämpningsområde, då den skyddar både ”troende, tvivlare och skeptiker” på ett likvärdigt sätt, samtidigt som den inte skärmar av några uppfattningar eller överty-

gelsor från offentlig kritik.

I en värld där *”utmaningen att leva med våra djupaste skillnader har lyfts upp till en ny nivå av intensitet”*, kan religions- eller trosfrihet vara viktigare än någonsin för att utveckla en kultur av respektfull

samexistens och öppen kommunikation. Jag ser *”Det internationella samvetsfördraget”* som ett starkt stöd i denna fortgående strävan. Jag hoppas att fördraget når många läsare på alla kontinenter, i alla kulturer och samfund.